

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre . . .	12 kor.
Félévre	6 „
Negyedévre	3 „
Egy szám ára 24 fill.	

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Kiadótulajdonos és szerkesztő:

VERES JÓZSEF.

Felelős szerkesztő:

HAJTS BALINT.
Hirdetés díja:

Egész oldal	16 kor.
Fél oldal	8 „
Negyed oldal	4 „
Nyolczad oldal . . .	2 „

Önismeret.

Megállapítottuk a szomorú tényt, miszerint egyházunk züllött viszonyok közt tengődik. A tagok idegenkedése némely helyen már annyira fejlődött, hogy az egyház pásztorai iránt mostoha kegyetlenséget tanúsítanak, sőt van arra is eset, hogy a hitközségek a megüresedett lelkészi állást nem is akarják betölteni.

A veszedelem terjedésének ellenszeréül egyhangulag a cura pastorálist ajánljuk. Vagyis, hogy egészen köznapi hasonlattal éljek, elismerjük, hogy pusztító járvány ütött ki közöttünk, sürgetjük tehát az orvosokat, hogy szorgalmasan látogassák betegeinket.

De azt is elismerjük, hogy orvosaink közül soknak lelkében hiányzik a charisma, mely egyedül alkalmas a szenvedők bajainak enyhítésére, a betegségben sinlődök szívében bizalom gerjesztésére.

A cura pastoralis ajánlása tehát egyrészt ma már meghaladott álláspont, másrészt pedig annak dacára sem elegendő. Tovább kell mennünk egy lépéssel. A felett kell gondolkoznunk: hol rejlik a forrása ennek a mérges áramlatnak, mely nemcsak társadalmunk minden rétegét elöntötte, hanem magával ragadta már a pásztoroknak is jó nagy részét.

A felelet, úgy gondoljuk, igen közel fekszik, nem kell felette sokat gondolkodni. Az általános hitetlenség szülte az egyháziatlanságot. Magasabb álláspontra emelkedve azonban, a honnan tud látunk saját egyházunk határain, ez a felelet nem kielégítő.

Lehetetlen tudniillik észre nem venni, hogy újabb időben az emberek nagy sokasága

sága szívében fölébredt a szellemi élet kincsei, nevezetesen a léleknyugalom utáni vágy és ezt épen vallásos élet által igyekeznek mindnyájan elérni. Nem szólok azokról, kiknek szemében az anyagi érdekek sokkal magasabb becsüek, miut a lélek nyugalma, kiket tehát világiak utáni vágy készített vallási cselekvényekre. Ezek valóban lesülyedtek abba a sötétségbe, hol az ember önalkotta bálványokban keresi birodalmát.

De kétséget nem szenved, hogy a vallásos élet az újabb időben hatalmasan felendült, a vallásosság iránti érdeklődés fölébredt minden téren, művelődésünk minden ágában, társadalmunk legmagasabb és legalacsonyabb rétegeiben és minden felekezetben. Nem lehet észre nem venni, hogy felebarátaink nagy része a vallásos élet ligeteiben keresi lelkének enyhülését, vigasztalást a mindennapi küzdelem sok keserűségei közt.

Hanem hát engedjük meg, hogyha így van is a dolog, ez még nem döntő érv azon állítás, vagy — mondjuk föltevés ellenében, miszerint az egyháziatlanságnak egyedüli oka az általános hitetlenség. Mert az ilyen felvilágosodott korszakokban, minő a miénk, az emberi művelődésnek mezeje elég széles, hogy a hitetlenségnek és a vallásosság mindennemű formáinak irányai kényelmesen elterjenek rajta egymás mellett.

Hanem a ki az embereket szíve mélyén működő erőket kutatja s figyelemmel kíséri az irányokat, melyek ezen erők felpezsdülése folytán a vallásosság terein létre jöttek, minden bizonnyal azon meggyőződésre jut, miszerint épen a vallásos élet utáni vágy, a lelki béke keresése, indit számos embert az egyázból való kilépésre.

Alig képzelhető, hogy az a családapa, ki otthonában minden körülmények közt békés nyugalmat, üdülést talál, hűtlen legyen családja iránt s idegen emberek közt keresse azt, a mit fészkeben mindig biztosan élvezhetett. Nincs olyan honpolgár, ki biztosítva érezve hazájában lételet, érdekeit, megtalálva ott polgári vágyainak teljes kielégítését, tökéletesedése föltételeit, száműzze magát onnan idegen országokba, hogy ezen kietlen vidékeken bujdokolva keresse azt, a mit hona határát átlépve elveszített. A közpályán működő ember, ki lelke egész melegével, hivatás érzete minden erejével csügg választott pályáján, mely reá nézve élet, nem fogja működése terét hűtlenül elhagyni, ha csak külső okok vaskeze nem kényszerítik s akkor is mély fájdalommal mond le arról a munkásságról, mely lelkének életfentartó ereje volt.

Ugy lesz a dolog, hogy annak a hűtlen családapának az otthoni élet nem adott enyhülést, annak a kivándorló honpolgárnak a haza nem nyújtott biztos létet, az a pályát változtató ember azt tapasztalta, hogy működési tere nem elégíti ki hivatásérzetét. Hasonlóképp ennek a veszélyesen dúló egyháziatlanságnak is az általános hitetlenség mellett bizonyára még egy másik, sokkal fontosabb s nagyobb horderejű oka is van: az tudniillik, hogy ezek az emberek nem találják fel egyházainkban azt a léleknyugalmat, azt az enyhületet, vallásos érzeteiknek és felebaráti vonzalmuknak azt a kielégítettését, mely után szomju lélekkel, ernyedttal idegekkel áhítoznak.

A baptismusba, tudjuk, hogy istenfélő, józan, becsületes és megbízható emberek társaságának keresése hajtja hiveinket. Nem tartozik ide annak kutatása, megtalálják-e ott, a mit keresnek. Ha igen, ez reánk nézve, kik ebbeli vágyukat teljesíteni nem tudtuk, még megnyugtató. Elveszett ugyan reánk nézve egy egyháztagnak, de megmaradt az ember, megtalálván a helyet, hol boldogulni tud. De ha nem találta meg ott sem a mit keresett, akkor annak az embernek boldogtalansága azon egyház lelkiismeretét terheli, mely néki lelki nyugalmat szerezni nem tudott. Mert az talán kétségtelen, hogy nem

az egyes van az egyházért, hanem az egyház az egyénért. Épen azért szent kötelességünk gondoskodni az egyház fenntartásáról, mivel az gondoskodik mindnyájunk lelki üdvéről.

Ki tudja, azok közül is, kik szerintünk könnyelműen eligérik születendő gyermekeiket más egyháznak, sokat talán épen az ő egyéniségüknek megfelelő vallásos élet keresése vezet erre a lépésre. Ha abban az egyházban melyben születtek és fölnevelkedtek, békés nyugalmat, édes otthont, igazi lelki boldogságot találnának, ha az az egyház tiszteletet, szeretetet, szükségérzetet tudott volna maga iránt az ő szívében nevelni, nem képzelem, hogy képesek volnának magukat arra határozni, hogy a csemetéiket idegen kertbe ültessék át.

Lehet azonban, hogy ilyenek kevesen vannak. Fogadjuk el, hogy a téritvények tulajdonos nagy többsége alacsony érdekek, anyagi előnyök hajhászásából s az egyház és a vallás iránti *közönyből* származik. Ezek az emberek nem érzik, nem tudják, hogy a „vallás az embernek legjobb hive,“ mert a ki ezt tudja, (ismétlem „tudja“ nem „hiszi“; mert tény a miről szólok) annak hűsége felett anyagi érdekek nem győzelmeskedhetnek. De nem tudták azt a tudományt elsajátítani. A hitoktatás nem velt képes az ő szívében meggyökereztetni a vallásos élet szükségérzetét, a nyilvános egyházi élet folyamán pedig az egyház nem képes őket kielégíteni oly esetekben, midőn lelkük a vallás malasztja után vágyódik. Az élet kenyerét oly alakban nyújtja nekik, hogy az az ő természetökkel nem tér össze, az élet italával oly pohárban kínálja őket, melyből inni nem tudnak. Nem alkalmazkodik az egyház az ő lelki szervezetükhöz és így ő irántuk nem is képes teljesíteni hivatását. Elvárja, hogy áldozatkésztséget tanítsanak, de viszont nem nyújt nekik semmit a mi az áldozatkésztséget indokolná és élesztené. Ebből származik az adóhátralék, a templomlátogatás megfogyatkozása a vallásos élet gyakorlásának csökkenése, az egyházi hivatal iránti tisztelet és kegyelet lelohadása.

Tagadhatlan tény, hogy a legközelebb lefolyt időben az ember figyelme első sorban nem a szellemi élet, hanem az anyagi

javakra irányult. Helyes, sőt elkerülhetlen szükséges ezt a tényt megjegyezni és fontolóra venni. De ne állapodjunk meg e mellett. Kutassuk tovább is az okokat, melyek egyházunk züllését előidézik. Kutassuk ennek okát önmagunkban is. Törekedjünk mi egyházak *önismeretre*.

Gondolkodni kell a felett, miért nem képes az egyház úgy a mint van, a mint a mai felvilágosodott ember szemei előtt tani tásaiban, szertartásaiban s minden intézményeiben megjelenik, hiveinek a lelki üdvet megszerezni, vallásos élet utáni vágyaikat teljesen kielégíteni, szóval az ő hivatásának tökéletesen megfelelni.

Ennek a törekvésnek pedig — valljuk meg őszintén — a mi egyházi életünkben nyomát alig találjuk. Mert hálás elismeréssel kell ugyan fogadnunk azon kijelentéseket, melyek egyrészt a charisma hiányában, másrészt a világi vezérférfiaknak fagyos közönyében, vagy hitoktatásunk módszerében keresik a betegség okát, ez is egy út az önismeret-hez, de nem látjuk semmi jelét annak, hogy egyházunk általában foglalkoznék azzal a kérdéssel, mikép lehet annak a mai kor emberének a szívébe markolni, mikép lehet ezt a mai kor emberét a vallás malasztjával keserőségei között megvigasztalni, kínos kételkedéseinek hullámzajából az igaz utra vezérelni, tévelygéseinek határtalan homályai-ban felvilágosítani, ezernyi kísértések hányattatásaiból a nyugalom révpartjára kivezetni és boldogság utáni vágyát teljes tökéletességgel kielégíteni.

Naponta tapasztaljuk, hogy hozzá intézett beszédeink kiáltó szóként hangzanak el a pusztában, még is még csak nem is gondolkodunk a felől, mikép kellene szavainkat az ő halló idegeihez alkalmazni, hogy azok behassanak a velők oszlásáig.

Halljuk a szenvedők panaszszózatát, látjuk a tévelygés sötétségében bolyongókat tudjuk jól, hogy birtokunkban van a varázsige, melytől minden fájdalom megszűnik, minden igaz örvényre világosság árad, még sines bennünk annyi szeretet és önfeláldozás, hogy keresnénk a módját, mikép lehetne e néppel a biblia örök igazságait s Krisztus urunknak evangéliumát megértetni, hogy az által

az ő lelkük üdvösségét elnyerhetnék. Ne csodáljuk, hogy e nép nem képes belátni, mi szüksége van neki az egyházra, mi a célja, mi a rendeltetése az egyházi hivatalnak.

Ne csak a külső viszonyokban — az általános hitetlenségben — keressük az egyháziatlanság okát, de ne is vádaskodjunk sem mi egyháziak a világiak ellen, sem mi világiak az egyháziak ellen, hanem vizsgáljuk meg magunkat mi egyház őszintén, a hivatásérzet bensőségével, az ember lelki üdve iránti meleg érdeklődéssel és keresztényi felvilágosodottság bölcseségével. Kutassuk buzgón, mit mulasztott az egyház, hogy hiveinek fülei tőle elidegenedtek, mit kell pótolni, hogy a hívők a vallás gyakorlását és az egyház iránti hűségét nem megparancsolt kötelességnek, de elengedhetlen életszükségletnek tekintsék. Az lesz a protestáns egyházra nézve ujjászületés és dicsőséges föltámadás, ha erre az önvizsgálatra és ilyen irányu kutatásra magát önzéstelenül s keresztényi alázatossággal elhatározza.

És ha a mi hivatalos egyházunk az önismeret útján Isten segedelmével eljut annak a nyelvnek megismeréséhez, melyet korunk társadalmának minden rétege egyformán megért, mint a hogy megértette Urunk Jézus beszédét szegény és gazdag, zsidó és görög egyaránt, akkor ülhetünk lélekben és igazságban valódi pünkösdi ünnepet, az lesz a szent lélek kiáradásának, a nyelveken való beszédnek, az evangéliumi egyház diadalának magasztos ünnepe.

Sass János.

A csudák jelentősége.

A rajnavidéki evang. vallástanítók egy régebbi értekezletén *Dr. Sbhvertzell*, sollingeni tanár igen érdekes és tanulságos felolvasást tartott a csudák jelentőségéről. Illetékes helyről annak idején nyert engedély alapján — főgondolataiban — közöljük a felolvasást :

1. Az emberi lélekben benne rejlik a szükségszerűség, hogy észfogalmak szerint világnézetet alkosson magának. Ez csak mechanikus, kötött causalitást ismerhet el és a csudát nem fogadja el, nemcsak mint a)

a természetirend megsértőjét és b) természet szerű, de egyelőre megmagyarázhatatlan jelenséget, hanem c) mint a szabad isteni akarat nyilvánulását se.

2. Az emberi lélekben benne rejlik a szükségszerűség, hogy vallásos világnézetet alkosson magának. Ez csak szabad, teologikus causalitást ismerhet el s nem fogadja el a csudát az 1. a) és b) értelmében, a c) értelmében azonban igen.

3. Mindkét világnézet jogosult, de egymással össze nem egyeztethető. A meg hasonlítás elméletileg nem, eszthetikailag s gyakorlatilag azonban megszüntethető.

4. A meg hasonlítás szükségessége okozza az emberi lélek nyugtalanságát, egyúttal azonban az élet küzdelmeit s a lélek tragikumát s boldogságát is.

5. Minden biztos tudásunk a saját személyes tapasztalatunk eredménye. A hagyományos tudás a mi saját tudásunkká csak azon esetben lehet, ha annak igazságáról magunk is meggyőződünk. Ezen alapúl az óriási különbség a közönséges tudás és a tudományos képzettség között.

Igy van ez a vallásos világnézet terén is. A hagyományos csudák csak akkor nyernek előttünk jelentőséget, ha tapasztalatunk szerint igazaknak bizonyulnak, vagyis ha olyanok, hogy őket *újra átélhetjük*. A hagyományos kijelentésnek csak úgy lehet előttünk értéke, ha magunkon tapasztaljuk, hogy az *megszűnt* egyedül *csak* hagyomány lenni. Ha azonban az ember a saját tapasztalata alapján elfogadja s mintegy sajátjává teszi a hagyományos csudát, ez az elsajátítás a tapasztalás folyamánya, nem pedig alapja. Ebből következik, hogy a vallásos világnézetre a hagyományos csuda, mint ilyen, mindig csak *alárendelt, közvetett* jelentőséggel bír.

6. Ha azonban a hagyományos csuda ilyen, s ha számot vetünk azon körülménnyel, hogy a csuda-hagyomány s maga a csuda is, általában nem egyeztethető össze az ész ítéletével, úgy a hagyományos csudának szükségképen erejét kell vesztenie, mihelyt az ellentét szembe ötlik s a vallásos hit önállóságra törekszik. Ez a pillanat minden önálló gondolkozásu ember életében okvetlenül beáll; be kell állania, mert az exaktész-

szerű természettudományi gondolkozás, mely napjainkban a lelki életben hatalommá lett, előbb vagy utóbb mindenesetre meghozza. Ez a gondolkozás nem volt mindig oly hatalom, mint ma; a bibliai felfogásra nézve nem mindig létezett a mi értelmünkben vett természeti törvény. Az ellentét belső oka ugyan sohase hiányzott, de az öntudat nem hozta napvilágra. S így a vallásos élet nézet mindazon életviszonyokban, melyekből vallásunk okmányai származtak, egyetemes mondhatni kizárólagos uralmat gyakorolt. De ott is kiviláglik, hogy a hagyományos csudák, vagyis a másoktól átélt, másokkal történt, vagy másoktól jelentett csudák a saját tapasztalattal szemben alárendelt jelentőségűek. Krisztus maga is hangsúlyozta ezt; Nikodemus szavaival: „tudjuk, hogy az Istentől jöttél tanító-mesterül; mert senki se teheti e *jeleket*, melyeket te teszel“ azon igazságot állítja szembe: „bizony, bizony, mondom néked: ha valaki újonnan nem születik, nem láthatja az Istennek országát“ (Ján. 3. 2-3.)

Ha azonban a hagyományos csuda a vallás terén is alárendelt jelentőségű, annál inkább veszt jelentőségéből, minél inkább megrendíti az ésszerű, természettudományi gondolkozás. Ezért állítottuk fentebb, hogy a kételkedés pillanata minden *önálló gondolkozásu* embernél beáll. Nem *minden gondolkodónál*, de igen is azoknál, kik felsőbb iskoláinkból az életbe lépve, nemcsak hivatottak, de képesek is arra, hogy a jelenkor szellemi életének munkásaivá legyenek.

7. A vallástanárnak azonban a jelenkor *leendő* nemzedékének helyes irányu nevelését kell szem előtt tartania. E nemzedék még nem ismeri azt az ellentétet, mely az érettebb lélek munkájának eredménye, s a természet és nevelés törvényei ellen vétene, a ki erre idő előtt reámutatni akarna. Az ifjúság világa a romantika, a ki ezt durva kézzel szétrombolni akarná, megbocsáthatatlan bünt követne el.

A vallástanár igazságossága nem zárja ki *megkimélő figyelmet* és *alkalmazkodást*; a nevelésnek *alapvető* törvénye épen az, hogy az igazság a korhoz illő alakba öltöztessék s ez által a későbbi fejlődésre képe-

sitessék. Példányképünk itt is Jézus legyen, ki Mt. 13. 10–13 szerint azért beszél példázatokban, hogy tanítványai megértsék, az avatatlanok ellenben ne fedezzék fel szavainak mély értelmét; jelszavunkul pedig Pál apostol mondását válaszszuk „minden szabad nekem, de nem minden használ. (1 Kor. 6. 12.)

A gyermek hisz a csudákban s örömet találja bennük. *Azért a vallástanárnak az alsó és középső fokon tartózkodnia kell a kritikai vizsgálódástól.* S ha néha-néha megtörténnék, hogy egy-egy korán érett gyermek kételkedésre valló kérdéseket intézne hozzá, korántse igyekezzék tekintélyének latba vetésével elnémitani. Mert ha azt válaszolja, hogy a gyermeknek nem szabad kérdeznie, hanem hinnie kell, a tanuló leül ugyan, azonban megnyugtatta, a hitben megerősítve épen nem lesz. Sokkal helyesebb a kételkedő tanulóknak szeliden azt válaszolni: „fiam ezt én magam se tudom s ha én nem tudom, neked is türelmesnek kell lenned, míg majd megérted. Egyelőre csak arra gondoljatok, hogy nem a történet megértése vagy meg nem értése képezi a fődolgot, hanem az, hogy a tanúságot levonjuk s életünkben megvalósítsuk.“

8. Ezekben körülbelül azt is megmondtuk, mi a teendőnk a *felső* fokon. A vallástanárnak oly ifjakkal van itt dolga, kik nem sokára az életbe lépnek s a vallásos vezetés alól megszabadulnak. Munkásságának ennélfogva oly irányúnak kell lennie, mely az ifju vallásos életének helyes iyanban való fejlődését *lehetővé teszi* s akként a vallásos hitet *megvédi*. Ezt úgy éri el, ha a tanulót meggyőzi arról, hogy

a) vigyázatlanság, sőt határozottan félműveltség színében tűnik fel az, a ki mindazt, a mi az ész előtt felfoghatatlan, egyenesen tagadja;

b) a hagyományos csudák mint ilyenek nem lehetnek, de nem is akarnak a vallásos hitnek se tárgyai se támaszai lenni.

a) Hogy az ember annak az igazságát, lehetőségét, a mi az ész előtt felfoghatatlan, nem tagadja meg egyenesen, azt a tanulóval a mindennapi látszólag nagyon egyszerű dolgokra való utalással is kellőképpen meg

lehet értetni, Ott vannak pl. a természeti erők s a természeti csudás események, a melyeknek hiába keressük magyarázatát; de ott van az öntudat jelensége is, a melynek az érzéki ingerrel való összefüggését, abból való megszületését szemmel láthatólag és kézzel foghatólag nem sikerül bebizonyítanunk. Jól mondja Lessing az ő „Bölcs Nátánjában, hogy „a természet világos nappal is mindenütt titokzatos s a csudák legnagyobbika épen az, hogy az igazi, valódi csudák előttünk mindennapiakká válhatnak és válnak is.“

b) De azt is meg kell a tanulóval értetnünk, hogy a hagyományos csudák nem *tárgyai* a hitnek, mert hiszen mint ilyenek nem képezhetik hitünk tartalmát; de nem is *támaszai* a hitnek, mert a hitet nem az jellemzi, hogy azt, a miről külsőleg tudomást szerzett igazságul elfogadja, hanem az, hogy *belső tapasztaláson alapuló egyéni bizonyosság*on nyugszik. Luther maga is így ítélte meg a csudákat, midőn azt mondotta, hogy azok az almához és körtéhez hasonlitanak, melyeket csal-étek gyanánt adnak a gyermekeknek; sőt hogy maga Krisztus se tekintette a csudákat se a hit tárgyainak, se pedig a hit támaszainak, az az evangéliomokból több helyütt kitűnik; kitűnik nevezetesen abból, hogy a csudákban vetett hitet minden alkalommal gáncsolta s a csudák után vágyó nemzedéket Máté 12. 39. szerint „gonosz és parázna nemzetségnek“ nevezte. Tanítványainkat fel kell arról világosítanunk, hogy a Krisztus nevéhez fűződő hagyományos csudák, csak akkor bírnak reánk s vallásos életünkre nézve értékkel, ha mi magunk tesszük őket a magunkéivá, vagyis ha nem a csudák miatt hiszünk Krisztusban, hanem Krisztus miatt az ő csodáiban. Még arra is rámutathatunk, hogy Krisztus személyiségének helyes felfogása és megértése nem követeli meg, hogy születésének természetfelettséget tulajdonítsunk. Sőt még akkor se téveszti a vallástanár a helyes célt szem elől, ha a tanulóban annak a meggyőződésnek rakja le az alapját, hogy a *vallásosság és a hit még akkor se rendülne meg, ha valaha az összes csudák legendáknak bizonyulnának is.*

(Folyt. köv.)

Ének.

(Aldozócsüörtökön).

Dallam: „Oh siralom, szívfájdalom“.

1. Mit keressen
Múló testben,
Téged, Jézus, a szemem?
Nem jár többé lábad itt —
Szomórún érzem!
2. Égbe szálltál,
Nem találtál
Méltó hont itt lakhelyül:
Az egeknek egében
Áll trónod, legfejül.
3. Engem árván,
Lelkem szárnyán
Fájó sebbel itt hagyál:
Megsebeztek bűneim —
S les reám a halál!
4. Ha lehetne,
Az egekbe
Én is szállnék Utánad:
Ha itt le nem kötözne
A test, a bűn — s bánat!
5. Ám reményem
Oly serényen
Repül Feléd, — szabadon:
Mi lekösse itt alant,
Nincsen oly hatalom!
6. Fülelelem
Bús két szemem
Utánad az egekre:
S tűnedezik mind, amin
A szívem keserge.
7. Ugy érzem:
Itt vagy velem —
S ha pályám itt bevégzem:
Egyvé leszünk *egyvé* majd
Örökre, egészen!

Petrovics Pál.

Belföld.

Kérelem! Mivel a dunáninneni ev. egyházkerület megtisztelő felszólítására irt „Cura pastoralis, Utasítások a lelkipásztori gondozás miként való gyakorlására“ — című *javaslatom*, mely kézirat gyanánt kinyomatva oly alakban lett közzé téve, hogy a széles margón megjegyzéseit mindenki megtehesse, — a dunáninneni ev. egyházkerület határain túl is elterjedt, sőt egyik könyvkereskedőnek (Kókai Lajos) buzgólkodása folytán abból száz példányt a kerület előljárósága — eladásra

is átengedett: tisztelettel kérem mindazokat, a kik azzal behatóbban foglalkoznak, hogy észrevételeiket velem közölni méltóztassanak. Minél több tapasztalt, világos látású érdeklődő egyén ad nekem tanácsot, annál értékesebb lesz művem és én háladatos szívvel fogom megköszönni annak idején, midőn a mű végleges szövegében fog megjelenni, — jóságukat! A javaslatot most a dunáninneni kerület minden egyházi és iskolai, világi és egyházi hivatalnoka hivatalból kapta, hogy észrevételeit reá megtegye. *Mikor ezen észrevételek beérkeznek, a szöveget véglegesen fogom megállapítani.* Nagyon örülnék, ha ekkor más egyházkerületek tagjainak észrevételeit is figyelembe vehetném. A végleges szövegezésnél azután vagy a szövegben, vagy az előszóban jelezni fogom: mit honnan vettem át, — a mit most nem tehettem, bár ezen javaslatom egyes részei összeállításánál kisebb-nagyobb részleteket vettem is át egyes művekből így p. o. mélt. és főtiszt. D. Baltik Frigyes püspök úr felvilágosító jegyzeteiből, nagytiszt. Petrovics Soma esperes úr sikerült „Utasítások“ c. művéből. — Nem tehettem pedig azért, mert nem akartam, mivel azok a B.) *Hivatali (objectív) követelmények I. Jogi követelmények.* (a 29. laptól a 69. l. ig.) fordulnak elő s ez a részlet lesz bizonyosan leginkább kitéve a változtatásnak, — másokat bíraltatni a magam kéziratában, javaslatában. Mig úgy, ha a beérkező észrevételek helyben hagyják az illető részleteket, — bátran elmondhatom: honnan vettem. A régi dunáninneni „Egyházi rendtartás“ (1880. Pozsony.) napjainknak megfelelő átdolgozása tétetvén feladatommá, — világos, hogy épen a most jelzett B.) rész kidolgozásánál kötve voltak kezeim. — A többiben szabadon jártam el. — Pozsony 1904. április 30-án Hörk József theol. akad. tanár.

Arany könyv. A mult 1903 évben a *mezíteni* evang. egyház javára néhai özv. *Kajtár* Dénesné 1000 koronát, néh. *Takács* Imre 400 koronát a folyó évben pedig néhai *Györgyi* Józsefné 200 koronát hagyományozott. Emlékezetők legyen áldott.

Selmebánya. Még a f. évi febr. 21-én megtartott közgyűlésben beszámolt a helybeli ev. nőegylet mult évi működéséről annak elnöke *Händel* Vilmosné. Beszámolójának talán közérdekű pontjai ezek: Az egylet tagjainak száma csak 144. Ez a kicsiny, de buzgó sereg részesített pénzbeli havi segélyben 31 özvegyet és elaggott szegény hajadont, 7 leányt és 7 fiut; rendkívüli segélyben részesült 1 súlyos beteg férfiú. Ezekon kívül fizet az egylet tagsági járulékot a „Jó szív egyletnél“ és a „Budapesti prot. árvaháznál.“ A konfirmáció alkalmával ellátott 5 fiút és 3 leányt új öltözékekkel, ima- és emlékkönyvvel s bibliával. A tanpénzt megfizette 24 isk. növendékért s ellátta pártfogoltjait tanszerekkel is. Díjazta az egyik munkatanítónőt és segélyezte a felső leányiskolát. Karácsonykor felöltöztetett 32 gyermeket, 18 fiút és 16 leányt s

28 személy, leginkább özvegy részesült némi pénz-segélyben, élelmi szerekben és ruhákban. Bevétel volt 5512 k. 05 f. Vagyona: 47351 k. 15 f. Isten kísérje áldásával továbbra is a segélyezőket és zegélyezetteket egyaránt. H. V. — Ugyancsak sel-mebányáról kaptuk azt a tudósítást, hogy az I. sz. egyház papi állását a megválasztott zólyomlep-csei lelkész *Vitalis* Gyula nem fogadta el. Az új vá-lasztási mozgalom megindult.

Királyi engedély. A ref. egyháznak f. é. no-venber hó 10-ére Budapestre egybehívandó zsinat-ának megtartására Ő felsége megadta az enge-délyt, a nélkül, hogy az 1790/91 évi XXVI. t. c. 4 szakasza értelmében fenntartott, a királyi biztos kirendelésére vonatkozó jogát jelenleg érvényesi-teni szükségesnek látta volna.

Megüresedett lelkészi állomások. A trencsényi ág. hitv. ev. egyházmegyében utóbb két helyen is történt lemondás. E hó 15-én Bucsek Gyula pod-lucsanói lelkész, 24-én pedig Roy Pál kochanóci lelkész mondott le tisztéről.

Felelet

az „Ev. Egyház és Iskola“ 1904. ápr. 14-diki 15-ik számában foglalt következő kérdésre:

„A bányai kerület lelkészválasztó szabályren-delete szerint lelkészi állomásra jelölhető 1. min-den segédlelkész, a ki ezen minőségben legalább egy évet töltött, 2. minden rendes lelkész.

Pétert félévi segédlelkészkedés után május 10-én megválasztják egy másik kerületbe rendes lelkésznek, azonban csak július 20-án iktatják be hivatalába; július 10-éig régi helyén segédlelkész-ként működött. Július 16-án lejár egy lelkészi ál-lomásra hirdetett pályázat a bányai kerületben. Péter már új helyéről, de beiktatás előtt július 14-én beadja pályázatát. Lehet-e őt a jelöltek közé fölvenni a kerületi elnökségnek, mely júl. 16-i ál-lapot alapján állapítja meg a jelöltek névsorát? Vagyis a választástól vagy a beiktatástól kezdve rendes lelkész-e, a pályázat határnapja, vagy a jelölés napja-e az irányadó?“

A kérdés hármas.

1. Lehet-e őt a jelöltek közé felvenni?

2. A választástól, vagy a beiktatástól kezdve rendes lelkész-e?

3. A pályázat határnapja, vagy a jelölés határnapja-e az irányadó?

Az első kérdésre határozott *nem*-mel felelek, — mert a bánya-kerületi lelkészválasztási szabály-rendelet 18. §-a így hangzik: „Jelölhető: a) min-den rendes lelkész vagy 24 évet betöltött theol. tanár, ki a magyarországi ág. hitv. ev. keresztyén egyház valamely egyházközségében, vagy missiói körében, vagy az egyetemes egyház theol. akadé-miáján vagy valamely hittanintézetén — **hivatalos-kodik.**“

Már pedig a ki még beiktatva nincs, az nem hivataloskodik; mert hivataloskodása idejére jár ki a fizetése, a fizetése pedig 55. §. szerint (5. al.) be-iktatásától számíttatik. „Az új lelkészt a lelkészi javadalom a beiktatás napjától kezdve illeti.“

De hogy nem hivataloskodik, azt az 56. és 57. §§, még világosabban is kifejezi, — mert *csak a beiktatás után adja át* az esperes, illetve annak megbizottja neki az egyházközség (illetve a missiói kör) azon ingóságait, „melyek a lelkész kezelése alatt szoktak állani“ — és főleg *mert csakis a be-iktatás után*, — mikor már az esperes „a beikta-tásról és az azt követő átadásról“ jegyzőkönyvet vett fel, menti föl „a 10. §. c. pontja alapján meg-bizottakat megbízásuk alól“. — Tehát azokat, a kik eddig 10. §. c) az egyházközség (ill. mis. kör) kor-mányzatát és a lelkészi hivatal vezetését, illetve az isteni tiszteletet végezni kötelesek voltak.

2. A második kérdésre adandó felelet — már ezekben bennfoglaltatik. A rendes lelkészszé való megválasztás megadja ugyan a megválasztottnak — ha az előbb nem volt az — a rendes lelkészi *jel-leget* — de — ha azelőtt nem volt az — nem teszi őt *tényleg*, jogilag valóságos rendes lelkészszé. Ana-log esetek: a ministeri tanácsosi címmel és jelleg-gel felruházott osztálytanácsosok; a kir. táblai bírói címmel és jelleggel felruházott törvényszéki bírák, kúriai bírói címmel és jelleggel felruházott kir. tábl-lai bírák stb. a kik azért valósággal *még sem azok*. Tehát a jelleg mégsem teszi őt azzá! Valóságos rendes lelkészszé — a rendes lelkészszé való beik-tatás teszi őt. Ha a bányakerület nem kívánná a „hivataloskodást“ tehát a *valóságos lelkészi* jelleget, a többi feltétel meglévén — jelölhető volna; — így nem.

3. A harmadik kérdésre: „vajon a pályázat határnapja, vagy a jelölés határnapja-e az irányadó“ már t. i. az *illetőnek jelölhetésére nézve* (mert e kér-désnek csak így van értelme) — arra nézve fele-letet ad minden hirdetés, mert mindenkinek tény-leg, vagy hallgatagon az a záradéka: „később be-érkezendő folyamodványok *nem főgnak tekintetbe vétetni.*“ A pályázat határideje tehát „terminus praeclusivus“. Ekkor vagy van qualificatiója, vagy nincs. Ha van jelölhető — ha nincs — nem je-lölhető.

Mindenképen a pályázat határideje a döntő. (Hogy ilyenkor felmentés vagy halasztás adható-e az egyesnek, az más kérdés. Valamint más kérdé-sek merülnek fel az *ismételt* felhívásnál, pályázat-nál. (§. 18. c. d. p. is).

Ez az én feleletem a bányai ág. hitv. ev. egy-házkerület lelkészválasztási szabályrendelete alap-ján.

Pozsony.

Hörk József.

Külföld.

A német szabad egyháztársadalmi értekezlet mult hó 4—6 napján Hagen városában tartotta 9-ik évi nagygyűlését. Az ünnepi istentiszteleten *Stöcker* berlini udvari lelkész, Luk. 24. 5. v. felett prédikált, míg az évi jelentést *Mumm* berlini lelkész, mint központi titkár terjesztette elő. Az időközileg elhunyt *Duncker* felsőbirósági tanácsos helyett a közgyűlésen *Stöcker* elnökölt. Az évi jelentés az egyháztársadalmi szövetségnek rendkívüli nagy kiterjedésű és sok feladatú munkásságáról teszen bizonyosságot. Organuma a „Kirchl. socialen Blätter“ 2500 példányban jelenik meg s a tagok száma 2600. Berlinben, Boroszlóban és Stuttgartban szegény gyámoltalanok utbaigazításáról keresztyén népiroda sőt az ev. Németországra kiterjedő socialis üzleti iroda létesült, a melyhez 12 helyi egylet 93 ezer taggal csatlakozott. Ma az értekezlet titkári hivatala központi helye a socialis munkásság legkülönbözőbb ágainak. Mi több, Berlinben egy hat heti socialis képzőtanfolyamot nyit a munkások részére s ugyancsak az ő kezdeményezésére létesült egy építési egylet is, mely 1800.000 márkával már 206 kisebb lakást épített. *Stöcker* a maga elnöki megnyitójában méltán utalt arra, hogy az értekezlet gyakorlati uton szolgálja a socialis kérdés ügyét s a jövőben a socialdemokratia terjedésével még nehezebb feladatok várnak rá. Biztató jelek az egyetemes zsinatnak a socialis kérdésben elfoglalt állása s a frankfurti munkáskongresszus, a melyek azt igazolják, hogy a socialis kérdés lehető megoldása az evangelium szellemében és erejében csakugyan lehetséges. A sok ev. munkásegyletnek, keresztyén népegyletnek, nőegyletnek s egyéb socialis szervezetnek az értekezlethez való csatlakozása csak igazolja fenti állításunkat. A német ev. munkásegyletek központi elnöke *Weber* gladbachi lelkész, az a felette agilis helymunkás.

Az első főelőadást *Lemme* heidelbergi tanár tartotta „az erős keresztyénségről, mint a reformáció egyháza üdéről.“ A már gyenge és erőtlén, úgyszólván karakter nélküli keresztyénség korunk egyik szomorú jelensége s egyházunk egyik komoly veszedelme. Egyházunk gyengeségének az alapja nem a külső viszonyokban van. Az erős keresztyénségnek a nehéz viszonyok között is kell érvényesülnie, a melynek ellentéte a szerzetesi világkerülés, a hatalom és a fanatizmus s a doktinar orthodoxia merev és élettelen keresztyénsége. A keresztyénség lényege és ereje annak hitéletében van, a melyről mint személyes és élettevékeny hitről Luther is azt tartotta, hogy az ereje a reformáció egyházának. Az erős keresztyénségnek ez a hite erős személyiségeket formál s a hasonérzelmeik között szeretetközösséget létesít. A hívő személyiség karakteréletében rejlik a

keresztyénség ereje, míg annak gyenge alakja „das Christentum der Characherlotigkeit.“ Meggyőző és alapos fejtegetéseit nagy tetszéssel fogadta az értekezlet. Ez előadás után a különböző bizottsági ülésekre került a sor, a melyeken többi között *Weber* az erkölcstelen irodalomról s az ifjuság erkölcsi védelméről, *Bötticher* tanár a keresztyén erkölcstanításról, *Stöcker* a konfirmációról s a női munkásság szervezetéről tartott előadást. Valóban örvendetes dolog a keresztyén socialis munkásságnak ez a szervezetsége és lázas tevékenysége Németországban. Mennyi teendő várna reánk és egyházunkra e tekintetben is Magyarországon! Ine a vasuti strike-mozgalom is mily kevés erős socialis és morális keresztyénségről tett bizonyosságot!

A reformáció történetének egyesülete mult hó 6—7. napján Kassel városában ülésezett. 21 évi fennállása óta ez volt a 7-ik nagygyűlése. A tagok közül 150-en vettek részt; többi között 12 egyetemnek a képviselői is a legkiválóbb egyháztörténetírók sorából. *Haupt* hallei tanár prédikált. *Egelhaaf* stuttgarti tanár nagylelkű Fülöpről és *Diehl* hirschhovi lelkész Luthernek a hassiai borsó egyházi életre gyakorolt befolyásáról és közelebbről az 1538—1541. ziegenhaini egyházrendezetről tartott előadást, a melyek az egyesület évkönyvében fognak megjelenni. Kiadványaiban és népszerűbb röpirataiban erős prot. érzés lüktet s valódi mintaképei az újabb prot. egyháztörténeti irodalomnak. Az évi jelentést *Kaverau* boroszlói tanár terjesztette elő, ki nagyon melegen megemlékezett az egyesület egykori nagy alapítójáról *Köstlin* halle-wittenbergi egyetem theol. tanáráról és ismert nevű illustris Luthertudósról és íróról. Az egyesület munkaerjét Denifle gyalázatos támadásai és történeti hazugságai „Lutherről és a lutheránusságról“ csak fokozták. Az 1903. évről szóló számadás 26974.35 márka bevétellel záródott le. A legközelebbi nagygyűlés az 1908. évben fog megtartatni. Eddigi kiadványai, a melyeket mi is megszereztünk, egy tekintélyes kis könyvtárt tesznek. A mi reformációnk okiratainak feldolgozására is kerülhetne már a sor, hogy elvégre megírhatnók a hazai protestantizmusnak rendkívül tanulságos történetét.

Irodalom.

A „*Cirkevné Listy*“ márciusi és áprilisi száma megjelent bő tartalommal. A márciusi szám vezető cikkének címe: „*Magyar istentiszteletek a mi tót egyházainkban.*“ Cikkíró panaszkodik, hogy újabban a magyar nyelvű istentiszteleteket nagyon erőszakolják a tót egyházakban. Nézete egyébként az — s ez kétségkívül helyes nézet — hogy a hol a kisebbségben lévő akár magyar, akár német, akár tót kívánja saját anyanyelvén a lelki szolgálatot, az neki — de a többség jogainak csorbítása nélkül —

megadassék; ugyanakkor azonban cikkiró megrovja a ruttkai híveket és az árvamegyei urakat, mert magyar istentiszteletet kívánnak, holott ezt ekkoráig nem tették (főleg utóbbiak,) és tótul is jól tudnak. Ily kívánság úgymond demonstráció, mely célra szent templom nem szolgálhat. — Ugyan e számban találunk még cikket: „A kereszt útjáról“ (böjt-husvétli rövid elmélkedés;) a „a bibliai jubileumról“; „a hannoveri Gotteskasten örömnepéről“ „a sziléziai ev. egyház életéről“ (történeti visszatekintés;) „a Transcius egyesület“ről. Kovalcsky közli e számban a lipői ev. egyházak törvényeit, 1557—1578-ból a mikor — nézete szerint — a lutheránus s kálvinizmus kettéválása kezdetét vette, mire — szerinte — vall a XXV. pont intézkedése, mely szerint az esperességi összejöveteleket mindig az ágostai hitvallás némely tételeinek olvasásával nyitotta meg az egyházi jegyző. A pontokból egy-kettőt említsünk: 1. p. a dekánosok tiszteljék az esperest. 5) a ki a lelkészek közül a körrendeleteket sokáig magánál tartja, fizet 4 frtot. 14.) a mely testvér a testvérek (papok) titkát elárulja, mint áruló kiközösítették s a jótéteményektől megfosztatik. 27.) A ki a szomszéd testvér hibáit látja s az esp. gyűlésnek (contubernium) meg nem jelenti, 4 frtban elmarasztaltatik. — Néhány pont vonatkozik a tanítókra, kiknek meghagyatik, hogy a papot s a dekánosokat tiszteljék; szerénység és vallásossággal ékeskedjenek; korcsmázástól őrizkedjenek; pap engedélye nélkül ide oda ne járkáljanak; a vasárnapi prédikációkra figyeljenek, hogy azt a deákokkal megismételhessék; az élelmezéssel, mit a papnál kapnak elégedjenek meg stb. stb. Van azután még a tervezett magyar énekeskönyv kiadására való tekintetből is — ezen számban egy időszerű igen figyelemreméltó cikk „Az egyházi éneklés és partitúra kérdéshez“ címmel. A Transcius egyesületben ugyanis Gasparik József indítványozta egyházi s iskolai használatra való hangjegyes énekeskönyv kiadását. A indítványozó panaszkodik, hogy a tanítóképzőből kikerült tanítójelöltek alig értenek valamit az egyházi énekekhez; a Transcius és Spevnik énekes könyvvekből s funelrálókból, melyekben nincs hangjegyzés, csak a szöveget ismertetik meg; a drága: Chovan, Nagy és Kutzky-féle partitúrákat meg nem szerezhetik; megtanulnak ugyan az életben azután egy kicsit énekelni s orgonálni a hány vidék, annyiféle tájéneléssel, azonban legfeljebb 50 dallamot tudnak; az istentiszteleti énekekbe kevés változást vihetnek be; növendékeikkel is vajmi kevés énektanítást végeznek“ stb. . . . Az indítványt a Transcius egyesület kiadta Izák Lajosnak véleményezés végett. Izák bármennyire sürgős kiadásának ismeri el a házi s iskolai használatu egyhangú hangjegyes énekeskönyvet, mégis fontosabbnak látja az egész partitúra összeállítását s az összes dallamok helyességének megállapítását. S Izák e tekintetben — ré-

gebbi megbízatása szerint — szép, értékes dallamgyűjtő s dallamösszehasonlító munkát is végzett. Összehasonlította pedig a következő chorálgyűjtemények dallamait (minden dallam külön lapon leírva annyiszor a hányszor s a hányféleképen előfordul az egyes gyűjteményekben):

1. Skultéty. Szokolca	1798 (év) dallam	512
2. Chovan. Szarvas	1886	406
3. Galli-Uhrin. Csabai dallamok a Tr-ból	1896	328
4. Polefkovics (írott partitúra). Modor	1828	530
5. Rohony	Új-Vidék (1850?)	353
6. Polefkovics	Besztereb. (1870?)	255
7. Vansa	Pila	450
8. Grylasz	Dobsina	414
9. Sramkó	Klenóc	569
10. Transcius hangjegyekkel		170
11.		240
12.		83
13. Kancyonál		106
14.		160
15. Kalina Chorálkönyv Pardubic	1888	189
16. Névtelen. Írott part. Nógrádból	(1740 ?)	364
17. Glosius Pondelsky Kanc. Aszód	1727	87
1k. Karlsperk Zsoltárok (4 hangu)	1618	31

A sokból Izsák 1053 dallamot nyert, minden gyűjteményben, lévén közös (pld. Vansánál 399) és sajátlagos Vansánál 31; 399+31 = 450) dallam. Izák is panaszkodik, hogy az esperességek meghagyják a tanítóknak, hogy ennyi meg ennyi éneket tanítsanak évenként, de arról nem gondoskodnak, hogy miből s hogyan tanítsanak? 1711. óta megszüntek a mérvadó egyházi körök gondoskodni a tót egyházi énekgyűjtről; innen az írott gyűjtemények s változatos de hibás dallamok özöne; vissza kell menni a forrásokhoz, és kutatás s összehasonlítás útján a dallam normatívumát megállapítani. A Transcius-egyesület bizottsága elismeréssel fogadja s magáévé teszi Izák véleményét, de egyszersmind megbizsa és felkéri őt, hogy addig is, míg az egész partitúra készen lesz, az iskolában tanítani szükséges énekek helyes dallamát megállapítani törekedjék, hogy így elkészüljön az anyag a kiadandó kis énekeskönyvhöz, melynek kiadásával késni az egyesület nem fog.

Az áprilisi szám vezetőcikke „a papi értékeltek“ről értekezik azon hű kívánság szellemében, hogy vajha új életre kelnének ez értekezletek, melyeket most elhanyagolunk; a jó pap ugyanis holtig tanul; tanítsuk tehát s figyelmezzük egymást; cseréljünk eszméket a theologia, egyházi s vallási kérdésekről, tanácskozzunk, hogy oldott kévékként szanaszét ne hulljunk; foglaljunk állást egy értelemmel a dolgokban, ez nevelí tekintélyünket is; és ápoljuk a Testvéri szeretetet, úgy mint azt elődeink tették, kik veszedelmek idején is össze-összejöttek stb. . . . A testvéri szép szavak után következik egy parázs-cikk, melyben erősen megtámadják Jeszenszky Károly mező-berényi — a lap szerint: („tót, pardon II. számú“ egyházi) lelkész úgy a „Magyar gályarabok“ énekeért, mint most inkább a szintén eredetileg magyarnak mondott Rákóczy-

féle egy énekért. Jeszenszky a „Magyar Szó“ 1903. évi karácsonyi száma mellékletében közli az éneket „*II. Rákóczi Ferencet sirató templomi szent ének*“ felirattal; ezen énekről is Jeszenszky szintén állítja, hogy az eltótosított, eredetileg magyar ének, melyet ő visszamagyarosít. „De hol vette a magyar szöveget? — kérdezi a Cirk. Listy“ „Nem nehéz dolog eltalálni, hogy ő maga (t. i. Jeszenszky) fabrikálta“ felel a kérdésre a lap; s továbbá állítja és bizonyítja, hogy e magyar ének szövege teljesen modern (l. pld. 3 v. „idegen nyelvű nemzet“ modern kifejezését) különben — s itt a Cirk. Listy a beteges Mocko tót történész véleményét kérte ki — a szóban forgó ének 1674-ből való (tehát 30 évvel Rákóczy harca előtt) s először megjelent Trnovszky „Cithara sanctorum“-ának lőcsei 1674-iki kiadásában a 195. oldalon „Narikáni cyrkve svaté“ cím alatt; s az ének szerzője erős valószínűséggel Sinapius János. — *Májba* Vilmos előadói javaslatát a *vallástanítás rendezésének szükséges voltáról*, ismerteti s bírálja ezeketán *Beblavy* ki ev. felekezeti szempontból a rendezés kezdésének súlypontját Budapestre kívánja áttenni, hol csak 600—700 ev. tanuló jár ev. iskolákba, míg 3000 az állami intézeteket látogatja, pedig „Kié az iskola, azé a jövő“ a javaslatot különben — úgy mond B. nem a dolgot ismerő papoknak, de a világiaknak kellett volna küldeni. — *Az 1859-iki pátensről s annak visszavonásáról* szól aztán a Cirk. Listy az angol, holland s német közbenjárással kapcsolatban Szilágyi Sándor „Magyarország története“ X. t. 528. l. irottak alapján s külön említi még Radvánszky Antal idevágó vállalatát. Végül *Bujna* M. kegyeletesen emlékszik meg a minap elhunyt *Kolpaszky* Mihály borszönyi ev. lelkésze-ről. *Borbis* ír a „*jezsuitáknak nyitott kapuról az ev. Németországban*“, *Engler* pedig festi az *amerikai életet*, mely nem példás, mert sok a házassági elválás, a gyermekek pedig engedetlenek, a munkások szervezkedő, dologtalan socialisták, az ember értékelésének mértéke pedig a pénz.

Krupec István.

Alkalmos konfirmációi ajándék! A konfirmáció egyike az élet legfontosabb mozanatainak. Az ébredő lelket ilyenkor megérinti az Isten Lelke s fogékonyvá teszi az evangelium, az égi örömhír elfogadására. A konfirmáció eredményét tegyük maradandóvá alkalmas emlék által is. Ilyen alkalmas emlék az a szép kis könyvecske, melyet a Bethánia-egylet ily címen adott ki: *Örömhír*. Írta Márk. Fordította Kecskeméthy István. Márk evangéliuma e könyvecskében új és szép köntösben jelen meg, Szép zengzetes és volnák, valák nélküli magyar nyelven. A könyvecske betűi is szép nagyok és nem rontják a szemet. Márk evangéliuma e kiadásban több mint 3 ivre terjed. Rendelje meg tehát minden lelkész a konfirmáltak számára. Egy példány ára 20 fillér s a megrendelt példányok ára e címre küldendő: Bethánia-egylet

Budapest, II., Batthyányi-utca 31. sz. 7. a. Budapest, 1904- április havában. Szabó Aladár tanár, a Bethánia-egylet elnöke.

Irodalmunk barátainak és pártolóinak szives tudomására adjuk, hogy *Szentkúty Kiss Károly* nagyigmándi lelkipásztor „*Bibliái képek*“ című rövid és népszerű bibliamagyarázatai IV-ik kötetéből és az ugyancsak általa átdolgozott *Kiss Adám-féle beszédek* I-ső kötetéből — az előfizetők kielégítése után az összes példányok *Kokai Lajos*, budapesti könyvkereskedő IV. Károly. u. 1) tulajdonába mennek át. Így tehát sziveskedjenek az érdeklődők egyenesen Kókaihoz fordulni.

Rákóczy-ünnepi beszéd, tartotta Losoncon, az ev. templomban Margócsy József, ev. lelkész, érd. főesperes. Kapható Kármán Zsigmond könyvkereskedésében vagy a szerzőnél Losoncon. Ara 60 fill. A múlt évben lezajlott Rákóczy-ünnep, Rákóczy hamvainak hazahozatala alkalmából a jelen évben minden ponton megújulnak. Nem lesz, nem lehet oly csekély község, a melyben akár a lelkész, akár a politikai vezér, Rákóczy korszakának felidézésével a hazafias s egyben vallásos érzést felpezsdíteni s egyszersmind a kegyelet adóját leróni ne sietne. Hisz Rákóczy emelkedett szellemű volt, körüle nemzetiségi és valláskülömbőség nélkül csoportosult a jóknak serege. A ki volt hajdan, legyen az ő most is, szabadságra buzdító vezetőnk! A fent jelzett beszédnek minden része nemcsak történelmi becsű, de szónoki is, gyönyörködni benne, vagy eszméket meríteni belőle egyaránt lehet. Elég tán mondani annyit, hogy a beszédet Margócsy írta. Ajánljuk azt minden rendű és vallású szónokok figyelmébe.

TEMETŐ.

Hajász Lajos ág. h. ev. segédlelkész f. hó 2-án életének 31-ik évében hosszú sorvasztó szenvedés után jobblétre szenderült Miskolcon.

A losonci ág. hitv. ev. keresztyén egyház őszinte mély fájdalommal jelenti, hogy *Biszkup Lajos* nagyérdemű, közszeretet és köztiszteletben álló tanítója, a dunáninnyi ev. egyházkerület törvényszéki bírója, a losonci tanítói kör érd. elnöke, városi képviselő-testületi tag, a nógrádmegyei népbank választmányi tagja, élete 68-ik, áldásos tanítói működésének 48-ik évében, a folyó 1904. év május 1-én néhány napi szenvedés után szélhűdés következtében elhunyt.

Üzenetek.

Kézirat visszaküldésére nem vállalkozunk.

H. L. Mihelyt megkapjuk, közöljük. Az ígértet köszönjük és alkalomadtán kérjük. Kérését szívesen teljesítjük.

Országh Antal

orgona-készítő Nagyváradon.

Elvállal és készít a legújabb viv-
mányu

cső-pneumatikus

és

gépezetes orgonákat

kúp rendszer szerint.

Öreg orgonákat átalakít és javít jutányos
árban

Saját gyártmányu
iskola harmóniumokat

raktáron tart

és elad mérsékelt árért.

12-5

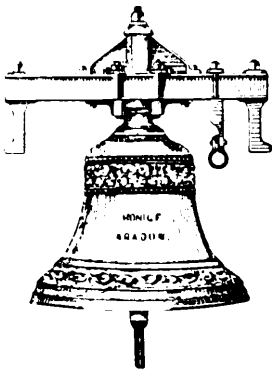
HÖNIG FRIGYES

gőzüzemre berendezett

harang, ércöntődéje, szivattyugyára

Arad, Rákóczy-utca 11-28. szám.

Alapított 1840-ben. — A legnagyobb állami
éremmel kitüntetve 1890-ben.

Ajánlja cs. és kir.
szabadalmazott ha-
rangjait, melyekkel
bármely más harang-
gal szemben 40%
súly és ár meg-
takarítás értek el.

Külön jó hang és tartóssá-
gáért 10 évi szavatolás!

A legkedvezőbb fizetés fel-
tételtek!

Vasuti szállítás ingyen.

Forgatható vasharangfelszerelések és
vas harangállványok. Régi harangok-
nak forgatható vasszerelésre való átala-
kításuk, avagy azoknak csekély felülfi-
zetés mellett új harangokkal való be-
cserelésük.

Bővebb felvilágosítás és képes árlapok
kivánatra díjmentesen küldetnek.

12-5

Üzletem fennállása alatt 116 ev. ref. egyháznak szolgáltam munkámmal.

Orgona építészeti műterem

Debrecenben

Darabos-utca 7. sz. a. (a Collegium mellett).

FENNÁLL 1893. ÓTA.

Teljesen e célra épített házamban készítem a
mai kor legtökéletesebb vivmánya szerint bármily
kivitelű új orgonákat s azokért a legmesszebb-
mező jótállást vállalom.

Orgona építészetem, mint az ev. ret.
egyházak érdekét szolgáló intézmény, e
téren az országban egyedül áll.

Munkám jóságával elértem azt, hogy minden
évben növekszik a cégem iránti bizalom, s igé-
rem ezúttal is, hogy továbbra is úgy az árakban,
mint a kivitelben egyháзам érdekét tartom első
sorban is szem előtt és teljes megbízhatóságra
töreksem. Elvállalok régi orgonák átalakítását,
áthelyezését, tisztítását, hangolását és javítását,
vagy évi gondozását mérsékelt áron, több-évre
menő jótállás mellett.

A nagytiszteletű és tekintetes egyházi elől-
járóság és az adományozó közönség, valamint a
kántor, orgonista és tanító urak szives pártfogá-
sába továbbra is ajánlván magamat, maradtam

teljes tisztelettel

Kerékgyártó István

33. 2.

orgona készítő.

Határozott árak, elsőrendű minőség, erőteljes nemes hangzású orgonák.

✠ Hazánk legrégibb harangöntődéje. ✠

Alapított 1816-ban.

Tíz évi jótállás.

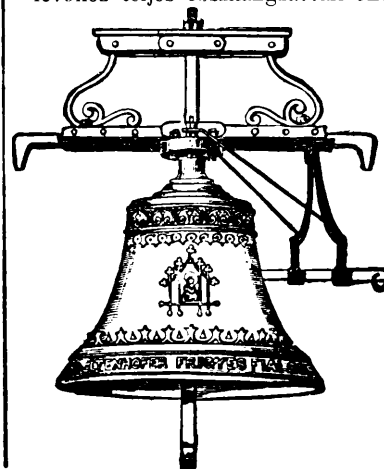
Előnyös feltételek engedtetnek.

SELTENHOFER FRIGYES FIAI

SOPRONBAN

cs. és m. királyi udvari szállítók.

Ajánlják legjobban berendezett harangöntődéjüket
a t. községek- és egyházaknak. Harangok bármely nagy-
ságban és zengzetben csak a legfinemabb harangérből
tisztá csengő hanggal öntetnek. Repedt harangok újra-
öntetnek; ezek, valamint az új harangok is, a már meg-
levőhöz teljes összhangzatban öntetnek. Minden harang

hangja előre határoz-
tatik meg. Különösen
figyelmeztetjük szaba-
dalmazott kovacsolt
vasból készült szerke-
zetünkre nagy harang-
ok részére, mely ál-
tal ezek könnyen húz-
hatók s a falakat nem
rázzák. Fakoronákkal
bíró harangok ezen
szerkezetre olcsó árért
átalakítottak. Ková-
csolt vasból készült
fűzmentes harangáll-
ványokat, célszerű szer-
kezetben s olcsó árak
mellett legjobban aján-
lunk. Költségetések-
kel s képes árjegyzék-
kel postafordultával
szolgálok.

Érdeklődőket szívesen látok, tervekkel készséggel szolgállok.

Műtermemben megrendelt orgonák mindenkör vannak felállítva.

Konfirmációi emlékkönyv.

Az egész szaksajtó a legnagyobb elismeréssel fogadta a Luther-társaság XLVII-ik kiadványát PAULIK JÁNOS nyiregyházt ev. ielkész, a kiváló egyházi írónak „Konfirmáció Emlékkönyvét.” Ennél a tartalmas könyvnél szebb emléket nem nyújthat a szülő serdülő gyermekének.

Ára füzve 3 kor. Szép vászonkötésben 3 kor. 50 fill. Diszkötésben, arany metszéssel tokban 6 kor. (Számos képpel).

Kapható: HORNÁNSZKY VIKTOR könyvkereskedésében (Budapest. V. Akadémia-utca 4. szám.)

A ki ezen összeget előre megküldi, a könyvet bérmentve kapja meg; ellenkező esetben utánvétellel küldik s ekkor a viteldij a megrendelőt terheli.
38 2-1

minden-iskolapadok, iskola-, torna- és óvodabemű rendezések és szabad. gyermekpadok gyártása. — Arjegyzékkel készséggel szolgálunk ingyen és bérmentve.

25 15-9

Pályázat

a hegyaljai egyházmegyéhez tartozó zemplén-csanálosi ág. hitv. ev. magyar ajkú egyházban megüresedett

lelkészi állomásra.

Javadalom: 3 szobából álló lakás, kert és melléképületekkel; 24 kat. hold és 744 □-öl jó minőségű szántó föld szabad használata, az ezzel járó legelő illetőséggel; 1 kat. hold és 123 □-öl rét, mely szántó- és rétföldek most bérebe vannak adva: az egyes tagok által ez idő szerint még bizonyos arányban teljesített munka 70 kor. átlagos értékben; a hivek által fizetett gabona termény, melynek értéke átlag 221 kor. s ugyancsak a hivek által fizetve, átlag 44 kor. 65 fill. készpénz és stóla. Congrua 1600 koronáig 837 kor. 70 fill.

Bővebb felvilágosítást ad alólirt főesperes Ózdon (Borsod m.) a hová a pályázati kérvények mellékleteikkel együtt folyó évi május hó 22-ig beküldendők.

Kelt Ózdon és Miskolcon, 1904. ápril. 25.

Túróczy Pál

főesperes.

Radvány István

kir. tanácsos, egyhm. felügyelő,

4%-OS

törlesztéses kölcsönöket nyújtunk budapesti és külföldi elsőrangú pénzügyintézetektől a földbirtok és ingatlan $\frac{3}{4}$ értékeig I. és II. helyre 15—65 évig terjedő időtartamra.

Személyhitelt! papoknak, katonatiszteknek, állami- és magánhivatalnokoknak, kereskedőknek és iparosoknak kezes és kezes nélkül 1—15 évig terjedő időre *gyorsan* és *discreten*.

Bank- és magánadósságok convertálása.

MELLER LAJOS és TÁRSAI

bankbizomány

Budapest, VI., Dávid-utca 15.

(Törvényszéki leg bejegyzett cég).

34. 12-4

(Válasz bélyeg)

PÉNZ